

מזה שכתוב "לא תבשל גדי" שלש פעמים.
ואיבעית אימא: בעוף איכא בינייהו נפקא מינה.

רבי עקיבא סבר: חיה ועוף אמנם אינן מן התורה, אבל מדרבנן אסורים. שמזה שאמר ש"אינן מן התורה", משמע, הא מדרבנן, אסירי!

ורבי יוסי הגלילי סבר, עוף, אפילו מדרבנן נמי לא אסיר.

תניא נמי הכי, שרבי יוסי הגלילי אפילו מדרבנן אין עוף אסור בחלב.

ששנינו: במקומו של רבי אליעזר, היו בורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל לסכין של מילה. שסבר רבי אליעזר שמכשירי מצוה — כגון סכין של מילה — דוחים את השבת במצוה שדוחה בעצמה את השבת.

ועוד תניא בברייתא ההיא: במקומו של רבי יוסי הגלילי, היו אוכלין בשר עוף בחלב!

לוי איקלע לבי יוסף רישבא [ציייד עופות],

אייתו לקמיה רישא דטיוסא [טווס] מבושל בחלבא [בחלב], ולא אמר להו ולא מירי, שלא מחה בידם.

כי אתא לוי לקמיה דרבי, אמר ליה רבי: אמאי לא תשמתינהו משום שאוכלים בשר בחלב? וצריך לנדותם על כך.

אמר ליה: מקומו של יוסף רישבא — אתריה [מקומו] דרבי יהודה בן בתירא הוא. ואמינא, אולי דרש להו רבי יהודה בן בתירא לאנשי מקומו כרבי יוסי הגלילי, דאמר: יצא עוף שאין לו חלב אם, והוא סובר שאין בו איסור אפילו מדרבנן.

מתניתין:

קבת בהמת עובד כוכבים, דהיינו החלב הקרוש שבתוך הקבה, ושל נבלה [ובגמרא פריך של עובד כוכבים ושל נבלה — היינו הך] — הרי זו אסורה.

המעמיד חלב בעור של קבה שהוא בשר, קטז-ב כדי לעשותו גבינה, אם יש בקבה בנותן מעם (79) בחלב, הרי זו הגבינה אסורה. (80) (81)

באיסור עבודה זרה שאסור אפילו במשהו, אבל בשאר איסורים שאוסרים רק בנתנת טעם, גם מעמיד אוסר רק בנתנת טעם.

שיטה שניה מביא הרמב"ן במסכת עבודה זרה בשם הר"י מיגש, שמעמיד בדבר אסור כגון קיבת נבילה, אוסר בכל שהוא ואפילו שלא נתן טעם. וסיבת הדבר שכיון שהאיסור מעמיד את ההיתר, נחשב כאילו האיסור קיים בעינו ואינו בטל, אולם אם העמיד בקיבת שחוטת ששם זה רק מצד איסור בשר בחלב שזה היתר בהיתר, בזה נאסר החלב רק אם נתנה הקיבה

79. בענין מעמיד גבינה בקיבת נבילה נאמרו כמה דעות בראשונים: א. שיטת רבינו תם והיא שיטת תוספות כאן, שדין מעמיד בדבר אסור, דינו ככל תערובת איסור והיתר. ואם לא נתן טעם, מותר. אמנם זה קשה לכאורה, כי יש גמרא מפורשת במסכת עבודה זרה [לה א] שאם מעמידים בדבר אסור, אפילו באלף לא בטל האיסור. ותיריך על כך החתם סופר במסכת עבודה זרה, שיתכן שרבינו תם לא גורס גמרא זו כמבואר שם בתוספות שתלוי בגרסאות. הים של שלמה כאן בסימן ק"ו מתרץ ששם מדובר

בהמה כשרה שינקת מן הטרפה — קבתה [החלב שבתוך הקבה] אסורה.

טרפה שינקת מן הכשרה — קבתה מותרת. מפני שהחלב כנוס במעיה והרי הוא כנתון בכלי, ואינו חלק מן הבהמה.

גמרא:

ותמהינן: אטו קבת עובד כוכבים לאו נבלה היא?!

אמר רב הונא: הכא בלוקח גדי מן העובד כוכבים עסקינן, ושחטו הישראל. והקבה אסורה משום שחיישינן שמא ינק את החלב הזה הנמצא בקבתו מן הטרפה.

ומקשינן: ומי חיישינן שמא ינק מן הטרפה?

והתנן: לוקחים ביצים מן העובדי כוכבים, ואין חוששין לא משום נבלה, שמא נמצא בתרנגולת נבלה, ולא משום טרפה [וביצת טרפה אסורה כפי שנתבאר בפרק אלו טרפות]!?

אלא אימא כך: חיישינן שמא ינק הגדי מן בהמה הטמאה.

ותמהינן: ומאי שנא טרפה, דלא חיישינן שמא ינק ממנה, ומאי שנא טמאה, דחיישינן?

ומבארין: טרפה לא שכיחא, ולכן לא חוששים שמא ינק ממנה, מה שאין כן טמאה שכיחא, ומשום כך חוששים.

ומקשינן: אי שכיחא הוא שתינק בהמה מן הטמאה, אפילו גבי גדיים דידן ניהוש שמא ינקו מן הטמאה, ונאסור את קבתן?!

ומתרצינן: אנן דבדלינן מינייהו, מן הבהמות הטמאות, וכי חזינן להו לבהמות טמאות — מפרשינן להו לגדיינו מהן, לא גזרו בהו רבנן. אבל אינהו, העובדי כוכבים, דלא בדילי מינייהו, וכי חזו להו לא מפרשי להו לגדיים הטהורים מהבהמות הטמאות, גזרו בהו רבנן.

ושמואל אמר: לא יקשה לך על המשנה זה שהקשינו שקבת עובד כוכבים ונבלה — היינו הך! שמשנתינו חרא קתני: קבת שחיטת עובד כוכבים — שנבלה היא, אסורה. שמשום שנבלה היא — אסורה.

ומקשינן: ומי אמר שמואל הכי, שקבת נבלה אסורה, שנחשבת כעצם הבהמה?

לא היה צריך להחמיר בו שיהיה בו דין מין במינו לא בטל, והחתם סופר (יורה דעה סימן ע"ט) מתרץ שרש"י רצה לאסור גם במקרה שהעמיד חלב בתוך שני עורות, אחד נמלח ונאסר ואחד לא נמלח, ומצד דין 'מעמיד' היה מותר שהרי כלל בדינו 'זה וזה גורם' - מותר, כלומר, דבר שנגרם על ידי שני גורמים, אחד מותר ואחד אסור, הנגרם מותר ואין בו דין מעמיד. ולכן באופן כזה מצד דין מעמיד היה

ונאסרה באיסור בשר בחלב דרבנן, תחזור ותאסור את הגבינה שנעשית בתוכה אפילו באלף, כיון שנפלט קצת חלב שבלוע בעור לתוך החלב, ושיטת רש"י שלהלכה פוסקים שמין במינו לא בטל, והקשה הדגול מרבבה (סוף סימן פ"ז) מדוע לא פירש רש"י שאוסר מדין 'מעמיד' ורצה להוכיח מזה שבשר בחלב שנאסר על ידי מליחה לא נאמר בו דין בשר בחלב גמור ולכן אין בו דין מעמיד. ומקשה שוב אם כן גם

בהמה כשרה שינקה מן הטרפה — קבתה
[החלב שבתוך הקבה] אסורה.

בכלי, ואינו חלק מן הבהמה.

גמרא:

טרפה שינקה מן הכשרה — קבתה מותרת.
מפני שהחלב כנוס במעיה והרי הוא כנתון

ותמהינן: אטו קבת עוכד כוכבים לאו נבלה
היא?!

שנחשב שמעמיד באיסור ואוסר בכל שהוא. ועל
שאלת רבי עקיבא איגר שמקשה שכל פעם אחרי
עשרים וארבע שעות זה נהיה כבוש, מתרץ
האמרי בינה שהשהו את החלב בעור פחות
מעשרים וארבע שעות.

בהמשך תשובת רבי עקיבא איגר (תשובה
ר"ז) הוא דן בנושא נוסף. ושאלתו, איך מותר
להעמיד גבינה בעור קיבה, הרי על כל פנים
הקיבה נאסרה מדין כבוש ומבושל, ואחר כך
פולטת טעם ממנה לתוך החלב, ואף שבטל
בשישים, הלא אסור לבטל איסורים לכתחילה.
ומתרץ שהדרך לעשות לגבינה בעור יבש כעץ
ואין בו מה שיפלט ויתן טעם. והחתם סופר
מפקפק בהיתר זה מפני שכששם חלב בעור,
העור חוזר ומתרכך ומתיר מטעם אחר עיין
בפתחי תשובה סימן פ"ז סעיף קטן י"ט.

הראש יוסף מקשה, מדוע לא כתוב במשנה
עוד חילוק בין חלב לדם, שחלב שבשלו אסור
באכילה מן התורה ודם שבשלו אסור רק מדרבנן
כמבואר במנחות [כא א] וכמו כן הקשה רבי
עקיבא איגר והוכיח מזה כשיטת רש"י שלהלכה
דם שבשלו אסור מן התורה. והחתם סופר מתרץ
(בדף ק"ט א) שהרי גם להיפך הדין שחלב
שאכלו בלתי מבושל פטור ודם חייב. ואם כן לא
שייך לומר חומר בחלב מדם, מפני שלהיפך יש
חומר בדם מחלב, אלא מתאים לומר החייב בזה
פטור בזה וכיון שכך אין זה שייך למשנתנו
שכותבת חומרות ואינה עוסקת בדינים שחייב
בזה ופטור בזה.

81. מבואר ברש"י שקיבה שנמלחה בעורה

טעם בחלב ופסק השלחן ערוך סימן פ"ז סעיף
י"א כדיעה זו.

שיטה שלישית שאפילו מעמיד בהיתר דהיינו
חלב בקיבת שחוטה, נאסר אפילו באלף למרות
שלא נותן טעם. ומה שכתוב במשנה 'אם יש בה
בנותן טעם' מדובר שיש עוד גורם של היתר
שגורם לחלב להפוך לגבינה, ולכן מצד דין
מעמיד הכלל הוא שכשיש גורם של איסור
והיתר ביחד, אין דין מעמיד, ונשאר רק מה
שהקיבה נותנת טעם בחלב ולכן אם בטל
בשישים מותר. והביא הש"ך דעה זו בסימן פ"ז
סעיף קטן ל'.

80. **רבי עקיבא איגר** מקשה כשמעמיד חלב
בעור קיבה שחוטה, אחרי עשרים וארבע שעות
נאסר העור מדין 'כבוש כמבושל' ונהיה עור
הקיבה בשר בחלב מדרבנן [מדאורייתא בשר
בחלב נאסר רק בבישול גמור]. ואחר כך כשגורם
העור לחלב להיות גבינה, אם כן המעמיד של
הגבינה הוא דבר אסור באכילה. והיה צריך
להיות שיאסר בכל שהוא ואפילו אם אין בו
שיעור נתינת טעם, לפי שיטת הר"י מיגש
שמעמיד בדבר האסור אוסר בכל שהוא, ומוכיח
מכח שאלה זו שמעמיד בבשר בחלב שאסור רק
מדרבנן, אין בו דין מעמיד. אולם האמרי בינה
(יורה דעה דיני בשר בחלב סימן ה') מוכיח
מהריטב"א כאן שחולק על זה, שכתב הריטב"א
שאם העמידו גבינה בעור שנמלח עם הקבה
ובקיבה היה חלב, הגבינה אסורה בכל שהוא,
מפני שהעור נאסר. והרי המליחה אוסרת את
העור רק מדרבנן, ובכל זאת כתב הריטב"א

אמר רב הונא: הכא בלוקח גדי מן העובד כוכבים עסקינן, ושחטו הישראל. והקבה אסורה משום שחיישינן שמא ינק את החלב הזה הנמצא בקבתו מן הטרפה.

ומקשינן: ומי חיישינן שמא ינק מן הטרפה?

והתנן: לוקחים ביצים מן העובדי כוכבים, ואין חוששין לא משום נבלה, שמא נמצא בתרנגולת נבלה, ולא משום טרפה [וביצת טרפה אסורה כפי שנתבאר בפרק אלו טרפות]!?

אלא אימא כך: חיישינן שמא ינק הגדי מן בהמה הטמאה.

ותמהינן: ומאי שנא טרפה, דלא חיישינן שמא ינק ממנה, ומאי שנא טמאה, דחיישינן?

ומבארין: טרפה לא שכיחא, ולכן לא חוששים שמא ינק ממנה, מה שאין כן טמאה שכיחא, ומשום כך חוששים.

ומקשינן: אי שכיחא הוא שתינק בהמה מן הטמאה, אפילו גבי גדיים דידן ניהוש שמא ינקו מן הטמאה, ונאסור את קבתו?!?

ומתרצינן: אנן דבדלינן מינייהו, מן הבהמות הטמאות, וכי חזינן להו לבהמות טמאות — מפרשינן להו לגדיינו מהן, לא גזרו בהו רבנן. אבל אינהו, העובדי כוכבים, דלא בדילי מינייהו, וכי חזו להו לא מפרשי להו לגדיים הטהורים מהבהמות הטמאות, גזרו בהו רבנן.

ושמואל אמר: לא יקשה לך על המשנה זה שהקשינו שקבת עובד כוכבים ונבלה — היינו הך! שמשנתינו חדא קתני: קבת שחיטת עובד כוכבים — שנבלה היא, אסורה. שמשום שנבלה היא — אסורה.

ומקשינן: ומי אמר שמואל הכי, שקבת נבלה אסורה, שנחשבת כעצם הבהמה?

והאמר שמואל: מפני מה אסרו גבינת העובדי כוכבים, מפני שמעמידין אותה בעור קבת נבלה!⁽⁸²⁾ משמע שדווקא משום

ונאסור ואחד לא נמלח, ומצד דין 'מעמיד' היה מותר שהרי כלל בדינו 'זה וזה גורם - מותר', כלומר, דבר שנגרם על ידי שני גורמים, אחד מותר ואחד אסור, הנגרם מותר ואין בו דין מעמיד. ולכן באופן כזה מצד דין מעמיד היה מותר, ורק מצד מין במינו לא בטל יהיה אסור.

82. מבואר שהסיבה שגבינה של גויים אסורה מפני שמעמידים אותה בעור קיבת נבלה. ולפי זה כתבו התוספות במסכת עבודה זרה [לה א] שאם מעמידים בפרחים אין בזה איסור. אבל הרשב"א כתב (חלק ד' תשובה ק"ו) שכיון שגבינת גויים נאסרה על ידי חכמים, צריך

ונאסרה באיסור בשר בחלב דרבנן, תחזור ותאסור את הגבינה שנעשית בתוכה אפילו באלף, כיון שנפלט קצת חלב שבלוע בעור לתוך החלב. ושיטת רש"י שלהלכה פוסקים שמין במינו לא בטל, והקשה הדגול מרבבה (סוף סימן פ"ז) מדוע לא פירש רש"י שאוסר מדין 'מעמיד' ורצה להוכיח מזה שבשר בחלב שנאסר על ידי מליחה לא נאמר בו דין בשר בחלב גמור ולכן אין בו דין מעמיד. ומקשה שוב אם כן גם לא היה צריך להחמיר בו שיהיה בו דין מין במינו לא בטל, והחתם סופר (יורה דעה סימן ע"ט) מתרץ שרש"י רצה לאסור גם במקרה שהעמיד חלב בתוך שני עורות, אחד נמלח

עבודה זרה. ועבודה זרה, אפילו הפרש שלה — אסור, וכפי שמפורש שם הטעם. ולכן הקבה אסורה אף על פי שאינה גופה של הבהמה.

ואם כן, **כאן** — משנתינו — **קודם חזרה** שחזר בו רבי יהושע נשנתה, ולכן שנינו שקבת נבלה אסורה. **כאן** — וזה שאמר שמואל שקבה מותרת — **לאחר חזרה**.⁽⁸³⁾ וכיון שנשנית כבר המשנה, אף על פי שחזר בו רבי יהושע, לא זזה המשנה ממקומה ולא אמרו שלא לשנותה עוד, אלא השאירוה במקומה.

שנינו במשנתינו: **כשרה שינקה מן הטרפה** [וכו'].

ומקשינן: **וחא קתני רישא: קבת עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה**. ואיך כתוב כאן שקבת טרפה מותרת, ששנינו "טרפה שינקה מן הכשרה — קבתה מותרת"?! ומה שונה קבת טרפה מקבת נבלה?

עור הנבלה שהוא גוף הבהמה — אסור, **הא קבה גופה**, דהיינו החלב הקרוש הנמצא בקבה — **שריא!**

ומתצינן: **לא קשיא**. שלמדנו במסכת עבודה זרה: שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע: מפני מה גבינות העובדי כוכבים אסורים?

אמר לו: מפני שמעמידים את הגבינה בחלב הקרוש שבקבת נבלה.

אמר לו: והלא קבת העולה חמורה יותר מקבת נבלה, ובכל זאת אמרו חכמים: כל כהן שדעתו יפה [בלשון סגי נהור, כלומר שאין נפשו קצה] — שורפה חיה. כלומר, שיותר לו לגמוע את החלב. רואים שהקבה מותרת, אף על פי שעולה אסורה לכהנים ומשום שהחלב לא נחשב חלק מגופה של הבהמה?!

חזר בו רבי יהושע, ואמר לו: הגבינות אסורות מפני שמעמידין אותה בקבת עגלי

אינו עובר משום איסור אכילת פיגול, והרמב"ם השמיט דין זה ולא הביאו. וביאר הגרי"ז שאפשר לומר שהרמב"ם מפרש את המשנה לא על חלב שבדדיה, אלא על חלב הכנוס בקיבתה, וחדשה המשנה שאין בו משום פיגול. אפילו שקודם חזרה סברנו שחלב נחשב חלק מהבהמה. מכל מקום לגבי דין פיגול ונותר וטומאה מחדשת המשנה שאין זה כגוף הקרבן ואין בהם משום פגול. אולם כל זה למשנה קודם חזרה. אבל אחר חזרה, שאין זה נחשב לחלק מן הבהמה, אם כן אין בזה חידוש ולא צריך הרמב"ם להשמיענו דין זה, וכן תירץ האור שמח בהלכות פסולי המוקדשים פרק י"ח הלכה כ"ב.

שיתקבצו שנית חכמים חשובים כמותם ויתירו את איסורם. וכן כתב הרמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ג' הלכה י"ד גבינה שמעמידים אותה הגויים בעשבים אסורה שכבר גזרו על כל גבינות הגויים, וביאר המגיד **משנה** דבריו שכוונתו שהיות שנאסרו בקבוץ חכמים צריך קבוץ אחר חשוב כמותו להתיר ונפסק כך להלכה בשלחן ערוך סימן קט"ו סעיף ב' וכתב על זה הרמ"א שכן המנהג ואין לפרוץ גדר.

83. מסקנת הסוגיא שחלב שבקיבה אינו נחשב חלק מן הבהמה והמשנה שלנו נשנית לפני שרבי יהושע חזר בו. ובוזה מישב הגרי"ז את הרמב"ם, שהמשנה במסכת זבחים [לה א] אומרת שקרבן שנהיה פיגול ואכל אדם את החלב שבבהמה,

אמר רב חסדא: באמת אין איסור בקבה, דכנוס החלב במעיה ואינו חלק מגופה. והטעם בקיבת נבילה שכתוב ברישא אסור, משום שנראה כאוכל נבלות. מה שאין כן הבא בטרפה, הרי איבא שחיטה ואיננו מאוס כנבלה.

אמר ליה רבא: ולא כל דכן הוא! ? ומה נבלה דמאיסה, דאי שרית ליה את קבתה — לא אתי למיכל מינה — מהנבלה עצמה, משום שמאוסה היא, אמרת שלא מותרת הקבה! טרפה שחיטה, שאינה מאוסה, דאי שרית את הקבה, אתי למיכל מינה — מהטרפה עצמה, לא כל שכן שתהיה הקבה אסורה! ?

אלא אמר רב יצחק אמר רבי יוחנן: לא קשיא. כאן — רישא, לגבי קבת נבלה — קודם חזרה, שסברנו שקיבה אסורה. כאן — סיפא לגבי קבת טרפה — לאחר חזרה, (84) שאנו סוברים שקיבה מותרת. ומשנה הרישא לא זזה ממקומה כיון שכבר נשנית, אף על גב שחזרנו בנו בסיפא.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מעמידין חלב בקבת נבלות, ואין מעמידין חלב בקבת שחיטת עובד כוכבים.

אמר לפניו רבי שמעון בר אבא: כמאן אמרת דבר זה, האם כרבי אליעזר דאמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים, ולכן, אף על גב שאין הקבה מגוף הבהמה אלא פרש בלבד — אסור שבעבודת כוכבים גם הפרש אסור?

אמר ליה: ואלא כמאן! ? ודאי שכרבי אליעזר היא, ולא הוצרכת לשאול על כך.

כי אתא רב שמואל בר רב יצחק, אמר רבי יוחנן: מעמידין בין בקבת נבלה, ובין בקבת שחיטת עובד כוכבים, שלא לחוש לדברי רבי אליעזר שחילק ביניהם.

והלכתא: אין מעמידין בעור קבת נבלה, שהרי גופה של הבהמה הוא. אבל מעמידין בקבת נבלה, ובקבת שחיטת עובד כוכבים. דהיינו החלב הכנוס במעיהם.

מתניתין:

חומר יש בחלב מברם, וחומר יש בדם מבחלב.

אבל אם נקרא נהיה פרש ומותר לאוכלו אף שבא מטריפה.

שיטה שלישית היא דעת הרי"ף והרמב"ם, שכשרה שינקה מטריפה החלב מותר, כגריסא בסוף הסוגיא שזה נחשב כפרש, וכן להיפך, טריפה שינקה מכשירה גם כן מותר באכילה שאינו נחשב כחלק מן הבהמה אלא פרש. ולדעה זו, דין החלב במעיים כפרש ולא כחלב. ולהלכה פסק השולחן ערוך סימן פ"א סעיף ו'.

84. במסקנת הסוגיא נחלקו הראשונים. שיטת רש"י שאחר חזרה דין החלב שנמצא בקיבה לא משתנה ממה שהיה לפני כן. ולכן חלב טריפה בכשירה אסור וחלב כשירה בטריפה מותר ודין חלב גמור יש לו ולא גורס בסוף הסוגיא את הכתוב בסוגריים.

שיטה שניה היא שיטת רבינו תם כאן בתוספות שבעצם הדין כרש"י אך הוא מוסיף שכל זה כשנמצא החלב צלול במעי הבהמה.